

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ПУЛЮЯ**

ЛУЦИКІВ ІВАННА ВАСИЛІВНА

УДК 330.341.1

**АКТИВІЗАЦІЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У КОНТЕКСТІ
СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО МАШИНОБУДУВАННЯ**

Спеціальність 08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Тернопіль – 2013

Дисертацією є рукопис

Робота виконана в Тернопільському національному технічному університеті імені Івана Пулюя Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор
Кирич Наталія Богданівна,
Тернопільський національний технічний університет
імені Івана Пулюя, завідувач кафедри менеджменту у
виробничій сфері

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Корієв Валентин Леонідович,
Класичний приватний університет (м. Запоріжжя),
завідувач кафедри маркетингу та міжнародної
економіки

кандидат економічних наук, старший науковий
співробітник

Грозний Ігор Сергійович,
Інститут економіки промисловості НАН України
(м. Донецьк), директор Науково-дослідного центру
інформаційних технологій

Захист відбудеться “12” квітня 2013 р. о 10³⁰ год. на засіданні спеціалізованої вченої ради К 58.052.05 у Тернопільському національному технічному університеті імені Івана Пулюя за адресою: 46001, м. Тернопіль, вул. Білогірська, 2, зал засідань.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя за адресою: м. Тернопіль, вул. Руська, 56.

Автореферат розісланий “9” березня 2013 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради,
кандидат економічних наук, доцент

О. А. Сороківська

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. У сучасних трансформаційних умовах економічних відносин та прискорення науково-технічного прогресу активізація інноваційної діяльності стає основою економічного та соціального розвитку як окремого підприємства, так і галузі, регіону та країни в цілому. Загострення конкурентної боротьби та підвищення рівня споживчих вимог зумовлюють необхідність постійного та комплексного впровадження інновацій, що, у свою чергу, виводить підприємство на якісно новий рівень господарювання, забезпечуючи зміцнення його конкурентоспроможності та позицій на ринку. Сьогодні, у зв'язку з обмеженням фінансових, матеріальних та трудових ресурсів вітчизняних підприємств, проблема забезпечення активізації інноваційної діяльності, передусім, зумовлена вибором та реалізацією ефективних напрямків її стратегічного розвитку відповідно до умов мінливого ринкового середовища. Дана проблема є актуальною і гострою для підприємств сільськогосподарського машинобудування, від ефективної діяльності яких залежить розвиток аграрного сектору країни, котрий забезпечує продовольчу безпеку та незалежність держави.

Вивчення аналітичних даних діяльності вітчизняних підприємств сільськогосподарського машинобудування дозволяє стверджувати, що сучасний негативний стан розвитку галузі та існуючі у ній проблеми є наслідком низького рівня інноваційної активності підприємств, зумовленого нестачею інвестиційних коштів, обмеженістю платоспроможного попиту, застарілою матеріально-технічною базою виробництв.

Дослідженню проблем активізації інноваційної діяльності підприємств присвячено роботи таких відомих вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів як: В. Александрова, О. Амоші, Б. Андрушківа, Л. Антонюка, Ю. Бажала, Л. Водачека, Н. Гончарової, І. Грозного, М. Денисенка, Н. Кирич, В. Коріньєва, Н. Краснокутської, Б. Патона, А. Пересади, С. Покропивного, А. Пригожина, А. Савченка, Б. Санта, Р. Фатхутдінова, Б. Федина, П. Харіва, М. Чумаченка, Й. Шумпетера та інших. Вагомий внесок у дослідження питання інноваційного розвитку підприємств сільськогосподарського машинобудування внесли праці учених: Я. Білоуського, П. Денисенка, Т. Дідоренко, О. Дмитрашка, В. Іванишина, В. Кравчука, Л. Малюти, Г. Підлісецького та інших науковців.

Незважаючи на багатовекторність наукових досліджень та велику кількість публікацій, окремі питання прикладного характеру, пов'язані із забезпеченням активізації інноваційної діяльності підприємств, потребують подальшого дослідження. Зокрема, мало вивченими та недостатньо вирішеними залишаються питання розробки, обґрунтування та вибору напрямків активізації інноваційної діяльності підприємств сільськогосподарського машинобудування, оцінювання рівня активізації інноваційної діяльності підприємства. Недостатнє розкриття зазначених проблем та об'єктивна необхідність пошуку шляхів їх розв'язання зумовили вибір теми, формування мети та завдань наукового дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота за спрямованістю відповідає науковим дослідженням, передбаченими планами науково-дослідної роботи Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя. У рамках держбюджетної науково-дослідницької теми № ВК 30-11 “Інноваційні підходи в управлінні економікою підприємств в сучасних умовах” (номер державної реєстрації 0111U002591) кафедри менеджменту у виробничій сфері автором розроблено рекомендації щодо вибору шляхів активізації інноваційної діяльності підприємств сільськогосподарського машинобудування у контексті їх стратегічного розвитку, які визначаються на основі використання матричного підходу, суть якого полягає у реалізації чотирьох взаємопов'язаних етапів (довідка від 17.10.2012 № 2577).

Мета і завдання дослідження. Метою наукового дослідження є розробка, обґрунтування та оптимізація теоретичних і методичних положень, а також практичних рекомендацій щодо забезпечення активізації інноваційної діяльності підприємств сільськогосподарського машинобудування у контексті їх стратегічного розвитку.

Для досягнення поставленої мети визначено наступні завдання:

- проаналізувати теоретико-методичні основи активізації інноваційної діяльності та визначити її концептуальні засади, уточнити і поглибити зміст категорій “інновація”, “інноваційна діяльність” “активізація інноваційної діяльності”;

- узагальнити світовий досвід та вітчизняну практику державної підтримки інноваційного розвитку підприємств;

- дослідити стан, тенденції, проблеми розвитку галузі сільськогосподарського машинобудування, оцінити інноваційну діяльність підприємств і визначити чинники, що впливають на її активізацію та стратегічний розвиток;

- розробити модель інноваційної діяльності підприємства та визначити етапи процесу її активізації;

- удосконалити методичний підхід до оцінки рівня активізації інноваційної діяльності підприємств сільськогосподарського машинобудування;

- розробити методичний підхід та матрицю для вибору напрямів активізації інноваційної діяльності підприємств сільськогосподарського машинобудування у контексті їх стратегічного розвитку.

Об'єктом дослідження є процес забезпечення активізації інноваційної діяльності підприємств сільськогосподарського машинобудування.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних та прикладних питань, пов'язаних із забезпеченням активізації інноваційної діяльності підприємств сільськогосподарського машинобудування у контексті їх стратегічного розвитку.

Методи дослідження. Для досягнення мети та вирішення поставлених завдань у дисертаційній роботі використано такі загальнонаукові та спеціальні методи як: *структурно-логічного аналізу* (для побудови логіки і структури роботи); *системного аналізу* (для дослідження теоретичних основ активізації інноваційної діяльності); *групування* (для систематизації видів інновацій та формування системи основних показників з метою розрахунку узагальнюючих показників за складовими рівня

активізації інноваційної діяльності); *узагальнення* (для визначення напрямків державної підтримки інноваційного розвитку); *графічний і табличний* (для наочного відображення динаміки основних показників розвитку галузі); *економіко-математичний* (для розрахунку узагальнюючих показників та інтегрального показника рівня активізації інноваційної діяльності); *анкетування* (для опитування та аналізу інформації про чинники активізації інноваційної діяльності); *експертного оцінювання* (для визначення коефіцієнтів вагомості часткових та узагальнюючих показників); *моделювання* (для розроблення послідовності етапів оцінювання рівня активізації інноваційної діяльності та розрахунку її інтегрального показника); *матричний* (для вибору напрямків активізації інноваційної діяльності підприємств сільськогосподарського машинобудування).

Інформаційною базою дослідження стали законодавчі та нормативно-правові акти України у сфері інноваційної діяльності; фундаментальні наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених, монографії та колективні наукові праці із досліджуваної проблематики, офіційні матеріали Міністерства аграрної політики та продовольства України, Державної митної служби України, Державної служби інтелектуальної власності України, офіційні дані Державного комітету статистики, звітні матеріали окремих вітчизняних підприємств галузі; матеріали науково-практичних конференцій та періодичних видань, ресурси мережі Інтернет.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в поглибленні теоретичних засад та розробці методичного забезпечення і практичного інструментарію активізації інноваційної діяльності підприємств сільськогосподарського машинобудування з метою покращення їх стратегічного розвитку.

У процесі дослідження автором одержані такі найбільш вагомі наукові результати, що виносяться на захист:

уперше:

– розроблено методичний підхід до вибору напрямків активізації інноваційної діяльності, який ґрунтується на принципах об'єктивності і динамічності та базових засадах матричного підходу і передбачає оцінювання величини інтегральних показників ефективності та рівня активізації інноваційної діяльності, що забезпечить розвиток підприємства в обраному напрямку з адекватною реакцією на зміни зовнішнього та внутрішнього середовища;

удосконалено:

– класифікацію чинників впливу на інноваційну діяльність підприємств за рахунок доповнення такими ознаками як: рівень прогнозованості, сила впливу та роль у забезпеченні активізації. Запропонована класифікація, на відміну від існуючих, дозволяє оцінити вплив чинників на процес активізації інноваційної діяльності та здійснити правильний вибір ефективних методів та інструментів управління ними;

– модель інноваційної діяльності підприємства, яку представлено у вигляді реалізації взаємопов'язаних етапів, що враховує умови зовнішнього та внутрішнього середовища і, на відміну від існуючих, передбачає включення процесу активізації в один із окремих та важливих етапів здійснення інноваційної діяльності;

– методичний підхід до оцінки рівня активізації інноваційної діяльності, який, на відміну від існуючих, ґрунтується на комплексному аналізі й передбачає послідовну реалізацію семи взаємопов'язаних етапів, що дозволить діагностувати стан активізації інноваційної діяльності на підприємстві та ввести кількісні параметри в систему управління її стратегічним розвитком;

набули подальшого розвитку:

– понятійний апарат, а саме визначення категорій “інновація”, “інноваційна діяльність” “активізація інноваційної діяльності”, що, на відміну від існуючих, базується на виділенні їх сутнісних ознак та більш повному змістовому наповненні даних дефініцій;

– концептуальні засади активізації інноваційної діяльності підприємств шляхом доповнення її теоретико-методичних основ функціями, принципами та складовими, що, на відміну від відомих, дозволяють краще розкрити сутність активізації та процес її розвитку на підприємстві.

Практичне значення отриманих результатів полягає у тому, що розробки і пропозиції автора щодо оцінювання рівня активізації інноваційної діяльності та вибору напрямку її подальшого стратегічного розвитку доведені до рівня практичних рекомендацій, які можуть бути використані у практичній діяльності підприємствами сільськогосподарського машинобудування з метою формування стратегічної основи економічного зростання та створення стійких конкурентних переваг.

Наукові та прикладні результати дисертаційного дослідження знайшли застосування на таких підприємствах сільськогосподарського машинобудування як: ПАТ “Ковельсьільмаш” (довідка від 26.09.2012 № 275/01), ПАТ “Рівнесільмаш” (довідка від 28.11.2012 № 1014) та ВАТ “Коломиясьільмаш” (довідка від 24.11.2012 № 1/627). Сформовані висновки та пропозиції використані при підготовці Стратегії розвитку Тернопільської області на період до 2015 року та при підготовці щорічних програм соціально-економічного розвитку області (довідка від 07.11.2012 № 01/3-1030). Основні теоретичні положення дисертаційної роботи використовуються у навчальному процесі Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя при викладанні дисциплін “Стратегічний аналіз”, “Стратегічний менеджмент”, “Фінансовий менеджмент інновацій”, “Інноваційний менеджмент” (довідка від 06.11.2012 № 2735).

Особистий внесок автора. Усі наукові результати, викладені в дисертаційній роботі та опубліковані у наукових виданнях, отримані автором особисто. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, у дисертаційній роботі використано лише ті ідеї, положення й розрахунки, які є результатом власних досліджень та розробок і становлять індивідуальний внесок автора.

Апробація результатів дисертації. Основні положення, результати дослідження, висновки і пропозиції дисертаційної роботи доповідалися та були схвалені на міжнародних, всеукраїнських та регіональних науково-практичних конференціях: III Всеукраїнській студентській науково-технічній конференції “Природничі та гуманітарні науки. Актуальні питання” (Тернопіль, 2010); Міжнародній науково-технічній конференції присвяченій 50-річчю заснування

ТНТУ та 165-річчю з дня народження І. Пулюя “Фундаментальні та прикладні проблеми сучасних технологій” (Тернопіль, 2010); Науково-практичній інтернет-конференції “Інноваційно-орієнтовані засади максимального використання потенціальних можливостей виробництва в умовах євроінтеграції” (Тернопіль, 2010); Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції молодих учених та студентів “Організаційно-економічне, фінансово-кредитне і інституційно-правове забезпечення інноваційного розвитку суб’єктів господарювання та територіальних громад” (Чернівці, 2011); Регіональній науково-практичній конференції ТНТУ ім. І. Пулюя “Інноваційні підходи в управлінні навчально-науково-виробничими системами в умовах суспільних та інституційних трансформацій” (Тернопіль, 2011); VIII міжнародній науково-практичній інтернет-конференції “Актуальні проблеми сучасної науки” (Київ, 2011); Міжнародній інтернет-конференції “Економічна теорія та практика” (Умань, 2012); Всеукраїнській науково-практичній конференції пам’яті почесного професора ТНТУ, академіка НАН України Чумаченка М. Г. “Розвиток навчально-науково-виробничих комплексів в умовах трансформаційної економіки” (Тернопіль, 2012); IX міжнародній науково-практичній конференції “Сучасні тенденції соціально-економічного розвитку: виклики посткризового періоду” (Львів, 2012).

Публікації. За результатами досліджень опубліковано 16 наукових праць, у тому числі 7 – у фахових виданнях. Загальний обсяг публікацій – 4,9 друк. арк., з них авторів належить 4,4 друк. арк.

Структура та обсяг дисертаційної роботи. Дисертація складається із вступу, трьох розділів, висновків, викладених на 183 сторінках, списку використаних джерел із 185 найменувань на 20 сторінках, 8 додатків на 23 сторінках. Дисертація містить 31 таблицю та 30 рисунків, з яких 12 займають усю площу сторінки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІ

У вступі обґрунтовано актуальність теми дисертаційної роботи, сформульовано її мету та основні завдання, визначено об’єкт, предмет і методи дослідження, висвітлено наукову новизну та практичне значення отриманих результатів, подано відомості про їх апробацію та впровадження.

У першому розділі “**Теоретичні засади активізації інноваційної діяльності підприємств (стратегічні аспекти проблеми)**” уточнено і поглиблено понятійний апарат стосовно категорій “інновація”, “інноваційна діяльність”, “активізація інноваційної діяльності”; розглянуто теоретико-методичні основи активізації інноваційної діяльності та визначено її концептуальні засади; узагальнено світовий досвід та вітчизняну практику державної підтримки інноваційного розвитку підприємств.

Доведено, що проблема забезпечення стійкого функціонування та підвищення конкурентоспроможності суб’єкта господарювання не може бути вирішеною без розвитку процесу активізації інноваційної діяльності. Для обґрунтування сутності останньої у роботі на основі порівняльного аналізу наявних дефініцій уточнено та поглиблено визначення таких економічних категорій як “інновація” та “інноваційна діяльність”, виділено їх видові і функціональні ознаки. Під інновацією

запропоновано розуміти кінцевий результат наукових досліджень і розробок, який вперше впроваджений у господарську діяльність у вигляді технічної, організаційної, управлінської, соціальної, економічної чи екологічної новинки, що задовольняє певну потребу й зумовлює позитивні техніко-економічні, екологічні та інші зміни в соціальному середовищі. Узагальнення наукових підходів до визначення категорії “інноваційна діяльність” дозволило запропонувати її формулювання як планованої, цілеспрямованої, систематичної та керованої діяльності, що передбачає комплекс технологічних, фінансових, організаційних, соціальних та управлінських заходів, спрямованих на використання результатів наукових досліджень і розробок для отримання нових або удосконалених виробів, технологій, процесів чи методів управління з метою задоволення потреб суспільства. Визначено, що активізація інноваційної діяльності – це вид економічної діяльності, який передбачає розробку системи заходів економічного та організаційно-управлінського характеру, спрямованих на посилення інноваційної спроможності, готовності та активності підприємства.

У роботі визначено та проаналізовано сутнісні характеристики активізації інноваційної діяльності підприємства (табл. 1).

Таблиця 1

Сутність активізації інноваційної діяльності підприємства

Ознака	Характеристика
Мета активізації	Економічний та соціальний розвиток підприємства
Суб'єкт активізації	Органи державної та місцевої влади, комерційні та громадські організації, науково-дослідні установи, промислові підприємства.
Об'єкт активізації	Інноваційна діяльність (інновації, інноваційний процес).
Напрями активізації: макроекономічний рівень	Вдосконалення нормативно-правового забезпечення; формування інноваційної інфраструктури; підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств та виробленої ними продукції; формування сприятливого інвестиційного клімату; здійснення технічної і технологічної модернізації виробництва; сприяння розвитку новаторства і винахідництва. Розвиток внутрішніх та зовнішніх ринків інноваційної продукції; розвиток інноваційної інфраструктури; залучення інвестицій.
мезоекономічний рівень	Створення нової продукції; виробництво продукції з новими властивостями; впровадження прогресивних технологій, нових методів організації виробництва і праці та методів управління; проведення наукових досліджень і розробок.
мікроекономічний рівень	
Методи активізації	Оподаткування, кредитування, планування, регулювання, фінансування, субсидування, інвестування, страхування, ціноутворення.
Функції активізації*	Відтворювальна, інвестиційно-фінансова, стимулююча, комерційна, інтелектуальна, раціональної взаємодії, балансу інтересів, еколого-економічна, управління ризиками.
Принципи активізації*	Комплексності, взаємопов'язаності, зацікавленості, інформаційного забезпечення, принцип участі.
Складові активізації*	Інноваційна спроможність, інноваційна готовність та інноваційна активність.

Примітка: *розроблено автором

Досліджено, що на результативність, а відтак і на ефективність проведення активізації інноваційної діяльності впливає сукупність відповідних ознак, зокрема: якість інноваційної стратегії, наявність та рівень використання інноваційного потенціалу, обсяг інвестицій, рівень інноваційної активності організації, темпи реалізації інноваційних змін, спрямованість методів управління, готовність персоналу до інноваційної діяльності, усвідомленість потреби в інноваціях.

Доведено, що критична ситуація, яка склалася сьогодні в країні у науковій та інноваційній сфері, зумовлює необхідність розширення та посилення ролі органів державного управління у забезпеченні інноваційного розвитку, зокрема, через розроблення та практичну реалізацію системи заходів (у тому числі податкових, інституціональних, законодавчих, кредитно-фінансових та мотиваційних) активізації інноваційної діяльності за наступними напрямками: розвиток та ефективне використання науково-технічного потенціалу, розвиток інноваційного підприємництва та створення сприятливого інвестиційного середовища стимулювання інновацій.

У другому розділі “Аналізування передумов активізації інноваційної діяльності підприємств сільськогосподарського машинобудування” проведено комплексний економіко-математичний аналіз діяльності підприємств сільськогосподарського машинобудування; досліджено сучасний стан, тенденції та особливості розвитку інноваційної діяльності підприємств; розроблено розширену класифікацію чинників впливу на інноваційну діяльність та визначено основні бар’єри її активізації у розрізі як вітчизняних сільгоспмашинобудівних підприємств, так і галузі загалом.

Як показали результати досліджень, галузь сільськогосподарського машинобудування за своїм технічним та технологічним рівнем суттєво відстала від досягнень світового науково-технічного прогресу. Під впливом приватизації, лібералізації ринку відбувся різкий спад виробництва, ослабла мотивація праці, зросла собівартість і знизилася рентабельність виробництва продукції. Більшість підприємств галузі опинилися в складному матеріальному та фінансовому становищі, відбулися кардинальні зміни в організаційно-економічних умовах їх функціонування, що призвело до розриву інтеграційних зв’язків, падіння попиту на сільськогосподарську техніку, перекосів у зовнішньоекономічних відносинах.

Доведено, що подальший розвиток галузі повинен ґрунтуватися на розширенні наукоємного виробництва техніки, машин та обладнання; впровадженні передових енергозберігаючих технологій виробництва техніки; наданні пріоритетності питанням підвищення якості, технічного сервісу та конкурентоспроможності нових моделей техніки; формуванні ефективної інфраструктури ринку сільськогосподарської техніки і технічних послуг; зменшенні залежності від імпорту комплектуючих шляхом розвитку власного виробництва необхідних компонентів; створенні спільних виробництв із іноземними партнерами; розширенні дилерсько-дистриб’юторської мережі підприємств на території нашої країни та за її межами.

Встановлено, що якісне виробництво сучасної сільгосптехніки з оптимальним співвідношенням: “якість–технологічний рівень–ціна” потребує високого науково-

технічного розвитку підприємств, застосування новітніх матеріалів, прогресивного обладнання, передових технологій та кваліфікованих кадрів. Проте проведений аналіз показав, що, як на окремих підприємствах, так і в галузі загалом, склалася критична ситуація з наявністю кожної із даних складових, що, у свою чергу, не дає можливості повною мірою розвиватися сільгоспмашинобудівній індустрії на інноваційних засадах та породжує небезпеку блокування її подальшого розвитку. Використання застарілого обладнання, енергоємних й низькопродуктивних технологій при виготовленні сільгосптехніки зумовлює низьку якість продукції, невідповідність міжнародним стандартам та значні витрати виробництва, які негативно впливають на собівартість і призводять до втрати конкурентоспроможності та зниження обсягів вітчизняної сільгосптехніки на національному і зарубіжному ринках. Проведений аналіз свідчить, що сьогодні основним джерелом наповнення внутрішнього ринку України залишається імпортна техніка, постачання якої за останні 10 років збільшилося в 19 разів, у той час як власне виробництво зросло лише в 3,6 рази (рис. 1).

Рис. 1. Динаміка реалізації вітчизняної та імпоротної сільськогосподарської техніки на внутрішньому ринку протягом 2000-2011 років

Примітка: побудовано автором на основі даних Держкомстату України

Відсутність платоспроможного попиту і реальних фінансових інвестицій, використання морально-застарілих технологій та фізично зношених основних фондів призводить до низької інноваційної активності підприємств і зумовлює неможливість проведення суттєвих інноваційних змін у галузі (табл. 2).

Таблиця 2

Інноваційна активність підприємств сільськогосподарського машинобудування України протягом 2006-2011 років

Показники		Р о к и						
			2006	2007	2008	2009	2010	2011
Кількість підприємств, що займалися інноваційною діяльністю:	всього, од.	23	35	29	34	33	36	
	% від загальної кількості підприємств галузі	12,8	21,5	17,3	20,6	20,9	24,0	
	% від загальної кількості промислових підприємств	2,1	2,4	2,1	2,4	2,3	2,4	
Кількість підприємств, що впроваджували інновації:	всього, од.	22	30	27	31	31	34	
	у тому числі							

впроваджували нові або вдосконалені методи обробки або виробництва продукції	3	15	15	14	15	14
освоювали виробництво інноваційних видів продукції	6	15	21	21	21	23
% від загальної кількості підприємств галузі	12,2	18,4	16,1	18,8	19,6	22,7
% від загальної кількості промислових підприємств	2,2	2,5	2,3	2,6	2,5	2,6

Примітка: складено автором на основі даних Держкомстату України

Серед основних тенденцій розвитку інноваційної діяльності підприємств сільськогосподарського машинобудування виділено наступні: здійснювана інноваційна діяльність не відповідає вимогам часу; більшість із підприємств не проводять робіт, спрямованих на освоєння нової продукції та новітніх технологій; невисокою є питома вага реалізованої інноваційної продукції; перевага надається придбанню готових технологічних рішень, а не самостійній розробці нової продукції і технологій; низьким є рівень інноваційного співробітництва між підприємствами і установами, що займаються НДДКР; основним джерелом фінансування інноваційної діяльності залишаються власні кошти підприємств.

У роботі розширено класифікацію чинників, що впливають на інноваційну діяльність підприємства, яку доповнено такими класифікаційними ознаками, як: рівень прогнозованості, сила впливу та роль у забезпеченні активізації. Запропонована класифікація дозволяє краще оцінити вплив чинників на процес активізації інноваційної діяльності та здійснити правильний вибір ефективних методів та інструментів управління ними.

З метою визначення бар'єрів, що найбільше перешкоджають здійсненню інноваційної діяльності та її активізації на вітчизняних сільгоспмашинобудівних підприємствах та галузі в цілому, проведено експертне опитування. Результати опитування дозволяють стверджувати, що основними дестабілізуючими чинниками на рівні підприємств є: нестача фінансових коштів та складність їх залучення, великі витрати на нововведення і тривалий термін окупності, високий економічний ризик, слабка матеріальна та науково-технічна база підприємств; на рівні галузі – недостатня фінансова підтримка з боку державних та регіональних органів влади, низька інвестиційна активність інвесторів, відсутність платоспроможного попиту, недосконалі законодавча та нормативна бази.

У третьому розділі “Удосконалення методичного забезпечення активізації інноваційної діяльності підприємств сільськогосподарського машинобудування” побудовано модель інноваційної діяльності підприємства; запропоновано методичний підхід до оцінки рівня активізації інноваційної діяльності; розроблено методичний підхід та двовимірну матрицю позиціонування для вибору оптимального напрямку активізації інноваційної діяльності підприємства.

У роботі обґрунтовано і представлено модель інноваційної діяльності підприємства, яка включає такі етапи як: визначення місії, цілей та принципів інноваційної діяльності; стратегічний аналіз зовнішнього та внутрішнього середовищ; розробку та аналіз альтернативних варіантів інноваційної діяльності; визначення стратегічного напрямку розвитку інноваційної діяльності; формування інноваційної політики підприємства; оцінку ефективності здійснення інноваційної діяльності підприємства; регулювання інноваційної діяльності. У контексті останнього етапу, відповідно до результатів оцінювання інноваційної діяльності

підприємства, запропоновано розробляти процес її активізації у вигляді наступної послідовності: аналізування стану та тенденцій розвитку інноваційної діяльності підприємства; визначення проблем, цілей та завдань інноваційної діяльності; виявлення та аналізування бар'єрів інноваційного розвитку; розробка альтернативних напрямків та встановлення критеріїв вибору напрямків активізації інноваційної діяльності; оцінювання та аналізування альтернативних напрямків активізації за обраними критеріями; вибір напрямку активізації, його обґрунтування та розроблення заходів; реалізація обраного напрямку, контроль за виконанням інноваційних заходів; встановлення відповідності обраного напрямку активізації проблемам, цілям та завданням інноваційної діяльності.

З метою обґрунтованого вибору напрямку інноваційного розвитку підприємства запропоновано визначати рівень активізації інноваційної діяльності (РАІД), який відображає ступінь інтенсивності здійснення економічним суб'єктом господарювання інноваційної діяльності, що залежить від готовності та спроможності підприємства до інноваційних змін, а також сукупності здійснених заходів щодо її посилення. У процесі дослідження розроблено методичний підхід до оцінки РАІД, який ґрунтується на комплексному аналізі та передбачає послідовну реалізацію взаємопов'язаних етапів, що у підсумку дозволяє діагностувати рівень активізації інноваційної діяльності на підприємстві, виявляти реальні та потенційні можливості суб'єкта господарювання щодо інноваційного розвитку, розробляти шляхи стимулювання інноваційної діяльності (рис. 2).

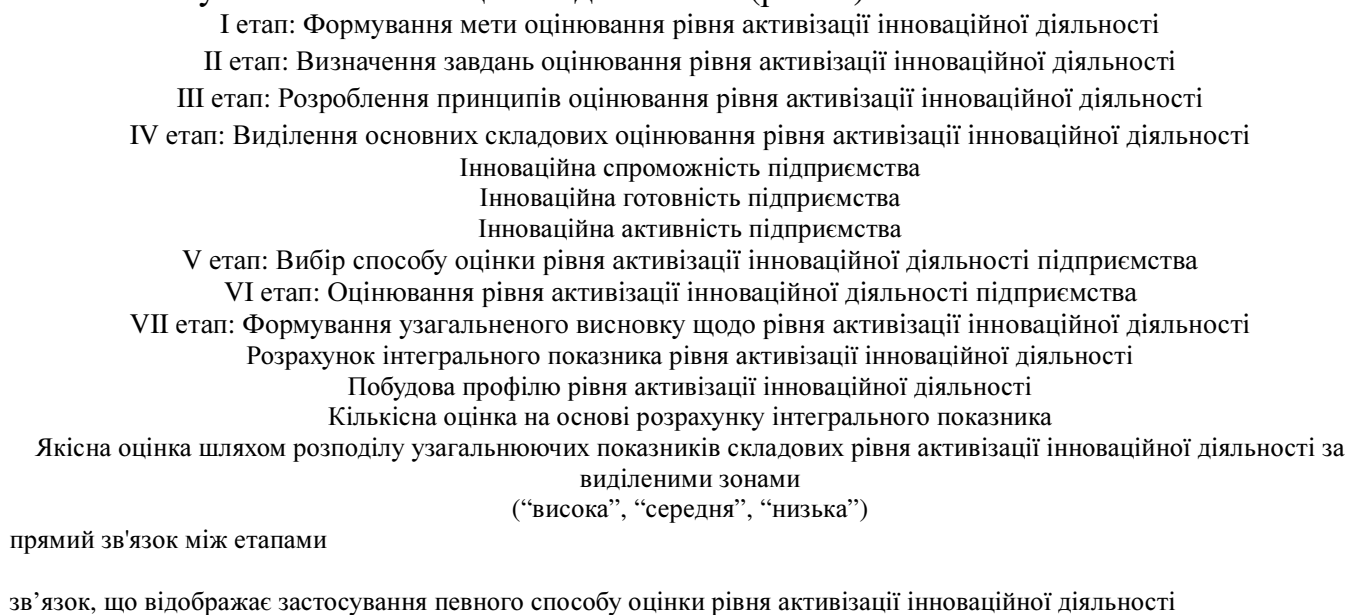

Рис. 2. Етапи методичного підходу до оцінки рівня активізації інноваційної діяльності підприємства

Примітка: розроблено автором

Для визначення РАІД запропоновано два способи оцінювання. Згідно першого способу, інструментом для визначення РАІД є інтегральний показник, який визначається як зважена сума узагальнюючих показників значень складових активізації (рис. 3).

1 етап. Відбір та обґрунтування часткових показників рівня активізації інноваційної діяльності за кожною складовою (I_{ij})

2 етап. Визначення узагальнюючих показників складових рівня активізації інноваційної діяльності ($U_{IC}, U_{IG}, U_{IA}, U_{IC}, U_{IG}, U_{IA}$)

Експертне опитування значущості часткових показників складових рівня активізації інноваційної діяльності

Визначення вагомості часткових показників складових рівня активізації інноваційної діяльності (K_i, K_{ji})

Розрахунок узагальнюючих показників складових рівня активізації

$$U_i = \sum_{j=1}^{m_i} I_{ij} \times K_{ji}$$

3 етап. Визначення інтегрального показника рівня активізації інноваційної діяльності підприємства ($I_{акт.}, I_{акт.}$)

Експертне оцінювання значущості узагальнюючих показників рівня активізації інноваційної діяльності

Визначення вагомості узагальнюючих показників складових рівня активізації інноваційної діяльності

$$(K_{IC}, K_{IG}, K_{IA})$$

Розрахунок інтегрального показника рівня активізації інноваційної діяльності

$$I_{акт.} = U_{IC} \times K_{IC} + U_{IG} \times K_{IG} + U_{IA} \times K_{IA} \quad I_{акт.} = 0,5 \cdot U_{IC} + 0,2 \cdot U_{IG} + 0,3 \cdot U_{IA}$$

Рис. 3. Послідовність розрахунку інтегрального показника рівня активізації інноваційної діяльності підприємства

Примітка: розроблено автором

Де I_{ij} – частковий показник; $i = 1, 2, 3$ – номер складової ($i=1$ – інноваційна спроможність підприємства; $i=2$ – інноваційна готовність підприємства; $i=3$ – інноваційна активність підприємства); $j = 1, 2, 3$ – номер показника; m_i – кількість показників по i -й складовій ($m_1=10, m_2=1, m_3=8$); K_{ji} – коефіцієнт значущості (ваги) j -го показника, що досліджувався по i -й складовій; U_i – узагальнюючий показник i -ої складової активізації інноваційної діяльності (U_{IC} – узагальнюючий показник інноваційної спроможності підприємства; U_{IG} – узагальнюючий показник інноваційної готовності; U_{IA} – узагальнюючий показник інноваційної активності); K_i – коефіцієнт значущості узагальнюючого показника (ваги) i -ої складової активізації інноваційної діяльності (K_{IC} – коефіцієнт значущості інноваційної спроможності підприємства; K_{IG} – коефіцієнт значущості інноваційної готовності; K_{IA} – коефіцієнт значущості інноваційної активності).

Для визначення значень узагальнюючих показників кожної із складових РАІД у дисертації представлено систему часткових показників, що забезпечує повноту, однозначність і адекватність оцінки. Зокрема, для визначення значення узагальнюючого показника інноваційної спроможності підприємства, необхідним є розрахунок наступних коефіцієнтів: наукоємності виробництва, забезпеченості інтелектуальною власністю, персоналом, що зайнятий НДДКР та науково-дослідним обладнанням, оновлення технології, автономії (фінансової незалежності), маневреності робочого капіталу, загального коефіцієнта ліквідності, швидкої та абсолютної ліквідності. Розрахунок узагальнюючого показника інноваційної готовності підприємства передбачає визначення значення коефіцієнта протидії працівників змінам в організації. І для розрахунку узагальнюючого показника інноваційної активності підприємства необхідно визначити значення таких

коефіцієнтів як: винахідницької (раціоналізаторської) активності, співвідношення кількості власних розробок до кількості придбаних, інноваційної продукції в загальному обсязі реалізованої продукції, фінансування перепідготовки персоналу, коефіцієнт придбаних інновацій, придбання нематеріальних активів, використання власних та придбаних розробок.

Для інтерпретації результатів, тобто забезпечення можливості якісно оцінити рівень активізації інноваційної діяльності підприємства, у роботі на основі шкали Харрінгтона розроблено трирівневу шкалу (табл. 3).

Таблиця 3

Шкала оцінювання рівнів активізації інноваційної діяльності підприємства

Рівень активізації	Діапазон значень інтегрального показника
Високий	0,65-1,0
Середній	0,37-0,64
Низький	0-0,36

Примітка: розроблено автором

Другий спосіб оцінювання рівня активізації полягає у застосуванні графічного методу, який дозволяє одночасно відобразити отримані кількісні значення узагальнюючих показників її складових та побудувати профіль РАІД. Для узагальнюючих показників складових рівня активізації виділено три зони активності “високу”, “середню”, “низьку” в діапазоні [0;1] та побудовано діаграму, осями координат якої виступають значення узагальнюючих показників. Профіль утвореного трикутника відображає фактичний рівень активізації інноваційної діяльності організації: чим більше він наближений до еталонного значення “1”, тим тісніше на підприємстві розвинені взаємозв'язки між його складовими (інноваційною спроможністю, інноваційною готовністю та інноваційною активністю). Водночас, співставляючи еталонне і фактичне значення рівня активізації, можна якісно оцінити та прослідкувати динаміку його змін і виявити недоліки у складових.

Доведено, що необґрунтований чи неправильно обраний напрям активізації і здійснення відповідно до нього заходів може принести для підприємства не лише величезні збитки, але й загальмувати подальший розвиток його інноваційної діяльності.

У роботі запропоновано методичний підхід до вибору напрямку активізації інноваційної діяльності підприємства, який ґрунтується на принципах об'єктивності і динамічності та базових засадах матричного підходу і передбачає реалізацію чотирьох взаємопов'язаних етапів (рис. 4).

1-й етап

Оцінка інноваційної діяльності підприємства

Визначення інтегрального показника ефективності інноваційної діяльності (I_{EID})

Визначення інтегрального показника рівня активізації інноваційної діяльності ($I_{РАІД}$)

Виявлення та аналіз бар'єрів активізації інноваційної діяльності

Побудова двовимірної матриці вибору напрямків активізації інноваційної діяльності підприємства
2-й етап

Позиціювання інтегрального показника ефективності інноваційної діяльності на осі У та виділення рівнів ефективності: “низький”, “середній”, “високий”
Позиціювання інтегрального показника рівня активізації інноваційної діяльності на осі Х та виділення рівнів активізації: “низький”, “середній”, “високий”
Аналіз “критичних точок” у розвитку інноваційної діяльності

Вибір напрямку активізації інноваційної діяльності підприємства на основі побудованої матриці
3-й етап

Визначення напрямків активізації інноваційної діяльності
Реалізація заходів за обраним напрямком активізації інноваційної діяльності та контроль за їх виконанням
Оцінка інноваційної діяльності після проведених заходів за обраним напрямком активізації

4-й етап

Бажаний результат досягнуто?
так
ні
Виявлення наступних “критичних точок” у розвитку інноваційної діяльності

Перегляд обраного напрямку активізації та корегування заходів
прямий зв'язок між етапами

зворотній зв'язок між етапами

Рис. 4. Етапи реалізації методичного підходу до вибору напрямків активізації інноваційної діяльності підприємств

Примітка: розроблено автором

У роботі побудовано матрицю вибору напрямків активізації інноваційної діяльності підприємств сільгоспмашинобудування на основі порівняння та співставлення інтегральних показників ефективності та рівня активізації інноваційної діяльності, що забезпечуватиме розвиток підприємства в потрібному напрямку з адекватною реакцією на зміни зовнішнього та внутрішнього середовища (рис. 5). В процесі вибору оптимального напрямку активізації необхідно враховувати вплив внутрішніх та зовнішніх чинників на інноваційну діяльність підприємства, бар'єри її активізації, загальну стратегію розвитку та галузеву специфіку діяльності суб'єкта господарювання.

ПОЛЕ 5

Пристосування
ПОЛЕ 2

Перегляд пріоритетів
ПОЛЕ 3

Переймання досвіду
ПОЛЕ 4

Мотивування
ПОЛЕ 7

Виявлення
“вузьких місць”

ПОЛЕ 8

Зростання
ПОЛЕ 1

Підвищення інноваційності
ПОЛЕ 9

Сталий розвиток
ПОЛЕ 6

Концентрація зусиль

низький

середній

високий

низький

високий

Рівень активізації інноваційної діяльності

Рівень ефективності інноваційної діяльності

0,36

0,64

1

1

0,36

0,64

0

середній

Рис. 5. Матриця вибору напрямку активізації інноваційної діяльності підприємств сільськогосподарського машинобудування

Примітка: розроблено автором

Для реалізації кожного із напрямів активізації інноваційної діяльності у роботі запропоновано комплекс заходів, спрямованих на їх впровадження.

Апробацію запропонованої методики оцінювання рівня активізації інноваційної діяльності здійснено на п'яти вітчизняних сільгоспмашинобудівних підприємствах, що дозволило визначити для кожного із них оптимальний напрям активізації інноваційної діяльності (табл. 4).

Таблиця 4

Розрахунки значень інтегральних показників рівня активізації та ефективності інноваційної діяльності підприємств сільськогосподарського машинобудування

Назва підприємства	Значення інтегрального показника	Значення інтегрального показника	Напрямок активізації інноваційної діяльності
	$I_{РАІД}$	$I_{ЕІД}$	
ПАТ “Львівагромашпроект”	0,59	0,62	Пристосування
ПАТ “Рівнесільмаш”	0,26	0,42	Мотивування
ВАТ “Коломиясільмаш”	0,41	0,35	Перегляд пріоритетів

ПАТ “Завод “Львівсільмаш”	0,45	0,68	Зростання
ПАТ “Ковельсільмаш”	0,52	0,47	Пристосування

Примітка: розраховано автором на основі даних досліджуваних підприємств

Доведено, що запропоновані у дисертаційній роботі рекомендації щодо оцінювання рівня активізації інноваційної діяльності та вибору напряму її стратегічного розвитку мають наукове та практичне значення і можуть бути рекомендовані до впровадження на підприємствах галузі сільськогосподарського машинобудування для прийняття науково-обґрунтованих управлінських рішень щодо забезпечення цілеспрямованості та стратегічного розвитку інноваційної діяльності підприємств в умовах мінливого ринкового середовища.

ВИСНОВКИ

У дисертації запропоновано нове вирішення важливого науково-прикладного завдання – забезпечення активізації інноваційної діяльності у контексті стратегічного розвитку підприємств сільськогосподарського машинобудування. Основні висновки та результати виконаного наукового дослідження полягають у наступному:

1. Узагальнення наукової літератури та проведення її критичного аналізу дозволило поглибити понятійно-категоріальний апарат, що використовується при вивченні проблем активізації інноваційної діяльності, за рахунок виділення сутнісних ознак та більш повному змістовому наповненні таких дефініцій як: “інновація”, “інноваційна діяльність”, “активізація інноваційної діяльності”. Удосконалення понятійного апарату обумовило визначення концептуальних засад активізації інноваційної діяльності підприємства шляхом доповнення їх теоретико-методичних основ функціями, принципами та складовими, що дозволило краще розкрити сутність активізації та процес її розвитку на підприємстві.

2. Обґрунтовано необхідність розширення та посилення ролі держави у забезпеченні інноваційного розвитку шляхом розроблення та практичної реалізації системи заходів за трьома ключовими напрямками: розвиток та ефективне використання науково-технічного потенціалу, розвиток інноваційного підприємництва та створення сприятливого інвестиційного середовища стимулювання інновацій, що створить підґрунтя для інтеграції науково-освітньої сфери, бізнесу та виробництва і сприятиме активізації й стратегічному розвитку інноваційної діяльності.

3. Здійснено комплексний структурний аналіз тенденцій розвитку галузі сільськогосподарського машинобудування, у результаті чого виокремлено основні дестабілізуючі чинники, що впливають на її стан та визначено пріоритетні напрямки виходу із кризи. Досліджено особливості інноваційної діяльності у сфері виробництва сільськогосподарських машин і встановлено, інноваційна діяльність не відповідає вимогам часу; більшість із підприємств не проводять робіт, спрямованих на освоєння нової продукції та новітніх технологій; невисокою є питома вага реалізованої інноваційної продукції; перевага надається придбанню готових технологічних рішень, а не самостійній розробці нової продукції і технологій;

низьким є рівень інноваційного співробітництва між підприємствами і установами, що займаються НДДКР; основним джерелом фінансування інноваційної діяльності залишаються власні кошти підприємств.

4. Розширено класифікацію чинників, що впливають на інноваційну діяльність підприємства, яку доповнено авторськими класифікаційними ознаками, а саме: рівень прогнозованості, сила впливу та роль у забезпеченні активізації, які дозволяють краще оцінити вплив чинників на процес активізації інноваційної діяльності та здійснити правильний вибір ефективних методів та інструментів управління ними.

5. Обґрунтовано і представлено удосконалену модель інноваційної діяльності підприємства, яка включає такі етапи як: визначення місії, цілей та принципів інноваційної діяльності; стратегічний аналіз зовнішнього та внутрішнього середовищ; розробку та аналіз альтернативних варіантів інноваційної діяльності; визначення стратегічного напрямку розвитку інноваційної діяльності; формування інноваційної політики підприємства; оцінку ефективності здійснення інноваційної діяльності підприємства; регулювання інноваційної діяльності. Запропонована модель дозволяє упорядкувати етапи здійснення інноваційної діяльності на підприємстві та забезпечити прийняття виважених управлінських рішень щодо її організації та планування.

6. Удосконалено методичний підхід до оцінки рівня активізації інноваційної діяльності, який базується на комплексному аналізі та передбачає реалізацію послідовних, логічно пов'язаних етапів: визначення мети, завдань, принципів та основних складових оцінювання РАІД, вибір способу та сама оцінка РАІД, формування узагальненого висновку щодо існуючого РАІД підприємства. Використання даної методики оцінювання дозволяє діагностувати стан активізації інноваційної діяльності на підприємстві, виявляти реальні та потенційні можливості суб'єкта господарювання щодо інноваційного розвитку, розробляти шляхи стимулювання інноваційної діяльності.

7. Розроблено методичний підхід до вибору напрямків активізації інноваційної діяльності підприємств, який ґрунтується на принципах об'єктивності і динамічності та передбачає розробку двовимірної матриці позиціонування, що будується на основі порівняння та співставлення інтегральних показників ефективності й рівня активізації інноваційної діяльності. Реалізація даного підходу сприятиме удосконаленню управління інноваційним розвитком підприємств сільськогосподарського машинобудування за рахунок обґрунтованого вибору напрямку активізації інноваційної діяльності.

8. Апробацію запропонованої методики оцінювання рівня активізації інноваційної діяльності здійснено на п'яти вітчизняних сільгоспмашинобудівних підприємствах, що дозволило визначити для кожного із них оптимальний напрям активізації інноваційної діяльності. Так, для ПАТ “Львівагромашпроект” і ПАТ “Ковельсільмаш” запропоновано напрям активізації – “Пристосування”, для ПАТ “Рівнесільмаш” – “Мотивування”, для ВАТ “Коломиясільмаш” – “Перегляд пріоритетів” та для ПАТ “Завод “Львівсільмаш” – “Зростання”. Представлений комплекс розроблених методичних інструментів забезпечить активізацію

інноваційної діяльності підприємств сільськогосподарського машинобудування та створить підґрунтя для їх економічного зростання та формування стійких конкурентних переваг.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Луциків І. В. Економічна суть інноваційної діяльності / І. В. Луциків // “Галицький економічний вісник”. – 2010. – № 2 (27). – С. 89-95.
2. Луциків І. В. Інноваційна діяльність в Україні: реалії сьогодення та перспективи розвитку / І. В. Луциків // “Інноваційна економіка”. – 2010. – № 4 (18). – С. 23-26.
3. Луциків І. В. Принципи організації та здійснення інноваційної діяльності підприємства / І. В. Луциків // Інноваційна економіка. – 2011. – № 5(24). – С. 226-228.
4. Луциків І. В. Реалії практики державної підтримки у сфері забезпечення інноваційного розвитку економіки України / І. В. Луциків // Держава та регіони. – 2011. – № 5. – С. 38-41.
5. Луциків І. В. Сучасний стан та перспективи розвитку галузі сільськогосподарського машинобудування України / Н. Б. Кирич, І. В. Луциків // Науковий вісник ВНУ імені Лесі Українки. – 2012. – № 4 (229). – С. 63-66. [*Особистий внесок: визначено чинники, проблеми та наслідки гальмування розвитку вітчизняного сільськогосподарського машинобудування, запропоновано стратегічні напрямки виходу галузі із кризи*].
6. Луциків І. В. Концептуальні положення організації здійснення інноваційної діяльності підприємства / І. В. Луциків // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2012. – № 1. Т. 1. – С. 127-133.
7. Луциків І. В. Методичні засади оцінювання рівня активізації інноваційної діяльності підприємства / І. В. Луциків // Проблеми науки. – 2012. – № 8. – С. 13-20.

Опубліковані праці апробаційного характеру:

8. Луциків І. В. Економічна сутність інновацій / І. В. Луциків // Природничі та гуманітарні науки. Актуальні питання: збірник тез доповідей III Всеукраїнської студентської науково-технічної конференції, (м. Тернопіль, 22–23 квітня 2010 року). – Тернопіль: ТНТУ ім. Івана Пулюя, 2010. – С. 185.
9. Луциків І. В. Нові технології як основа економічного зростання / І. В. Луциків, Н. Б. Кирич // Фундаментальні та прикладні проблеми сучасних технологій: матеріали міжнародної науково-технічної конференції присвяченої 50-річчю заснування ТНТУ та 165-річчю з дня народження Івана Пулюя, (м. Тернопіль, 19-21 травня 2010 року). – Тернопіль: ТНТУ ім. Івана Пулюя, 2010. – С. 500-501. [*Особистий внесок: визначено основні напрямки інноваційного розвитку в Україні*].

10. Луциків І. В. Інноваційна діяльність підприємств як основа економічного розвитку країни / І. В. Луциків // Інноваційно-орієнтовані засади максимального використання потенціальних можливостей виробництва в умовах євроінтеграції: матеріали науково-практичної інтернет-конференції, (м. Тернопіль, 14-15 жовтня 2010 року). – Тернопіль: Крок, 2010. – С. 117-119.

11. Луциків І. В. Кадрова складова як стратегічний чинник активізації інноваційної діяльності підприємства / І. В. Луциків // Організаційно-економічне, фінансово-кредитне і інституційно-правове забезпечення інноваційного розвитку суб'єктів господарювання та територіальних громад: матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конференції молодих учених та студентів, (м. Чернівці, 24-25 березня 2011 року). – Чернівці: БДФА, 2011. – С. 173-175.

12. Луциків І. В. Роль держави у забезпеченні інноваційного розвитку економіки / І. В. Луциків // Інноваційні підходи в управлінні навчально-науково-виробничими системами в умовах суспільних та інституційних трансформацій: матеріали регіональної науково-практичної конференції ТНТУ імені Івана Пулюя, (м. Тернопіль, 19 травня 2011 року). – Тернопіль: ТНТУ, 2011. – С. 20-21.

13. Луциків І. В. Проблеми розвитку та активізації інноваційної діяльності підприємств сільськогосподарського машинобудування / І. В. Луциків // Актуальні проблеми сучасної науки: матеріали восьмої міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, (м. Київ, 24-26 жовтня 2011 року). Частина 3. – К.: ТОВ “ТК Меганом”, 2011. – С. 48-50.

14. Луциків І. В. Особливості стратегічного планування інноваційної діяльності підприємств сільськогосподарського машинобудування / І. В. Луциків, І. В. Котовська // Економічна теорія та практика: матеріали міжнародної інтернет-конференції, (м. Умань, 15 березня 2012 року). – Умань ПП Жовтий О. О., 2012. – С. 116-120. [*Особистий внесок: розроблено етапи здійснення стратегічного планування інноваційної діяльності підприємства*].

15. Луциків І. В. Тенденції розвитку сільськогосподарського машинобудування в Україні та світі / І. В. Луциків, Н. Б. Кирич // Розвиток навчально-науково-виробничих комплексів в умовах трансформаційної економіки: матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції пам'яті почесного професора ТНТУ, академіка НАН України Чумаченка Миколи Григоровича, (м. Тернопіль, 21 березня 2012 року). – Тернопіль: ТНТУ, 2012. – С. 10-11. [*Особистий внесок: визначено особливості і тенденції розвитку сільськогосподарського машинобудування в Україні та світі*].

16. Луциків І. В. Місце стратегічного планування в системі управління інноваційною діяльністю підприємства / І. В. Луциків, І. В. Котовська // Сучасні тенденції соціально-економічного розвитку: виклики посткризового періоду: матеріали ІХ міжнародної науково-практичної конференції, (м. Львів, 13-14 квітня 2012 року). Частина 1. – Львів: “Львівська економічна фундація”, 2012. – С. 79-81. [*Особистий внесок: визначено роль та місце стратегічного планування у системі управління інноваційною діяльністю підприємства*].

АНОТАЦІЯ

Луциків І. В. Активізація інноваційної діяльності у контексті стратегічного розвитку підприємств сільськогосподарського машинобудування. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності) – Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, Тернопіль, 2013.

Дисертаційну роботу присвячено дослідженню теоретичних основ та розробленню науково-методичних та практичних рекомендацій щодо забезпечення активізації інноваційної діяльності підприємств сільськогосподарського машинобудування у контексті їх стратегічного розвитку.

У роботі уточнено та поглиблено понятійний апарат стосовно категорій “інновація”, “інноваційна діяльність”, “активізація інноваційної діяльності”. Розглянуто теоретико-методичні основи активізації інноваційної діяльності та визначено її концептуальні засади. Досліджено сучасний стан, тенденції та особливості розвитку інноваційної діяльності підприємств сільськогосподарського машинобудування; розроблено розширену класифікацію чинників впливу на інноваційну діяльність та визначено основні бар’єри її активізації. Удосконалено модель інноваційної діяльності підприємства. Запропоновано методичний підхід до оцінки рівня активізації інноваційної діяльності, який базується на комплексному аналізі та передбачає послідовну реалізацію семи взаємопов’язаних етапів. Розроблено методичний підхід та двовимірну матрицю позиціонування для вибору напрямків активізації інноваційної діяльності підприємств, що забезпечуватиме розвиток сільгоспмашинобудівного підприємства в потрібному напрямку з адекватною реакцією на зміни зовнішнього та внутрішнього середовища.

Основні положення роботи впроваджені в практику діяльності вітчизняних підприємств сільськогосподарського машинобудування.

Ключові слова: інновація, активізація інноваційної діяльності, ефективність інноваційної діяльності, інтегральний показник, стратегічний розвиток, сільськогосподарське машинобудування.

АННОТАЦИЯ

Луциков И. В. Активизация инновационной деятельности в контексте стратегического развития предприятий сельскохозяйственного машиностроения. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.04 – Экономика и управление предприятиями (по видам экономической деятельности). – Тернопольский национальный технический университет имени Ивана Пулюя Министерства образования и науки, молодежи и спорта Украины, Тернополь, 2013.

Диссертационная работа посвящена исследованию теоретических основ и разработке научно-методических и практических рекомендаций по обеспечению

активизации инновационной деятельности предприятий сельскохозяйственного машиностроения в контексте их стратегического развития.

В первом разделе “Теоретические основы активизации инновационной деятельности предприятий (стратегические аспекты проблемы)”. В работе уточнен и углублен понятийный аппарат относительно категорий “инновация”, “инновационная деятельность”, “активизация инновационной деятельности”. Рассмотрены теоретико-методические основы активизации инновационной деятельности и разработаны ее концептуальные положения. Обобщен мировой опыт и отечественная практика государственной поддержки инновационного развития предприятий.

Во втором разделе “Анализ предпосылок активизации инновационной деятельности предприятий сельскохозяйственного машиностроения” проведен комплексный экономико-математический анализ деятельности предприятий сельскохозяйственного машиностроения на основе чего определены приоритетные направления стратегического развития отрасли; исследовано современное состояние, тенденции и особенности развития инновационной деятельности предприятий исследуемой отрасли; предложено расширенную классификацию факторов влияния на инновационную деятельность и определены основные барьеры ее активизации в разрезе как отечественных сельхозмашиностроительных предприятий так и отрасли в целом.

В третьем разделе “Совершенствование методического обеспечения активизации инновационной деятельности предприятий сельскохозяйственного машиностроения в контексте их стратегического развития” усовершенствована модель инновационной деятельности предприятия, которая представлена в виде взаимосвязанных этапов, учитывающая условия внешней и внутренней среды организации и предусматривает включение процесса активизации в один из отдельных и важных этапов осуществления инновационной деятельности. Предложен методический подход к оценке уровня активизации инновационной деятельности, который базируется на комплексном анализе и предусматривает последовательную реализацию семи взаимосвязанных этапов, что позволяет оценить состояние инновационного потенциала на предприятии, эффективность и интенсивность его использования, готовность работников к осуществлению инновационной деятельности. Разработаны методический подход и двумерная матрица позиционирования для выбора направлений активизации инновационной деятельности предприятий, что обеспечить развитие сельхозмашиностроительных предприятий в нужном направлении с адекватной реакцией на изменения внешней и внутренней среды.

Основные положения работы внедрены в практику деятельности отечественных предприятий сельскохозяйственного машиностроения.

Ключевые слова: инновация, активизация инновационной деятельности, эффективность инновационной деятельности, интегральный показатель, стратегическое развитие, сельскохозяйственное машиностроение.

SUMMARY

Lutsykiv I. V. Activation of innovative activities within the framework of strategic development of farm machinery enterprises.

The thesis for the degree of candidate of Economics, specialty 08.00.04 – Economics and Enterprises Management (by economic activity). – Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University of Ministry of Education and Science, Youth and Sport of Ukraine, Ternopil, 2013.

PhD thesis is concerned with an investigation of theoretical foundations and development of scientifically methodic and practical recommendations on providing of activation of innovative activities of the farm machinery enterprises within the framework of its strategic development.

Conceptual framework as to the categories of “innovation”, “innovative activities” and “activation of innovative activities” was specified and deepened in the thesis. Theoretically methodic foundations of the activation of innovative activities of enterprises were examined; its conceptual guidelines were developed. There was investigated current state, trends and peculiarities of development of innovative activities of the farm machinery enterprises. Expanded classification of influence factors on innovative activities was developed and the main barriers to its activation were defined. Model of sequence as to the pursuit of innovative activities of enterprises was refined. Evaluation technique of the level of activation as to the innovative activities was proposed, which is based on the complex analysis and covers successive realization of the seven interrelated stages. Methodic approach and two-dimensional positioning matrix were developed for selection of the optimal way of activation of innovative activities of enterprises, which will provide the development of the farm machinery enterprise in the right direction with an adequate response to changes of external and internal environment.

Principal guidelines of the thesis were implemented into practice of activities of domestic enterprises of the farm machinery.

Key words: innovation, activation of innovative activities, effectiveness of innovative activities, integral index, strategic development, farm machinery.